

El 2003 tancava el llibre que ara publica actualitzat i ampliat, amb deu preguntes, l'última de les quals és clau: "L'herència del pujolisme serà observada, analitzada, comptada i jutjada. ¿Què serà allò del pujolisme que més haurà contribuït a transformar el país en un sentit profund, positiu i constructiu, allò més aprofitable, tal vegada, per a les generacions de l'endemà?" La pot respondre ara?

—Ara tenim l'impacte del *cas Pujol* molt a prop i el judici queda molt enterbolit. Jo penso que l'obra d'en Pujol com a governant tindrà una entitat que s'haurà de llegir fent la ponderació històrica amb perspectiva. D'altra banda, el cas que ha aparegut projectarà ombres sobre el personatge, però potser no tantes sobre la seva obra. Una cosa que era veritat fa deu anys i és veritat ara és que Pujol edifica un autogovern català en l'etapa contemporània d'una potència important. Això era cert i serà cert. Què canvia? Canvia la visió que tenim de l'home i de la relació entre allò que deia i allò que feia.

—La seva coherència?

—Sí. I fins i tot la seva autoritat, no tan des d'un punt de vista polític sinó moral. Això està ara en dubte. Però no la seva eficàcia com a polític. En aquest sentit continua sent el gran polític català del segle XX, després, o en el mateix lloc, de Prat de la Riba. És quan entrem en la seva dimensió moral, en la seva *auctoritas*, que hem de veure què passa. No sabem quin recorregut judicial tindrà el seu as. No sabem com s'acabarà concretant en els tribunals. Pot ser un engany amb una repercussió jurídica forta o un engany amb una repercussió moral però no jurídica. Sí que hi ha una cosa impactant: la idea que Pujol no era exactament el que deia ser. Això ha estat una bomba. Pujol va ser important pel que va fer i pel que va dir. El que està fet ja està fet; el que va dir ara inevitablement ho llegim amb un filtre de dubte.

—La confessió és fruit del que vostè anomena la "mala consciència del patriarca"?

—La "mala consciència" la va expressar ell i la van expressar els seus familiars fa deu anys quan jo vaig fer el llibre. El seu fill Josep ho va verbalitzar i explicava molt bé què va passar en l'entorn particular íntim

JORDI PLAY

“Les elits catalanes consideren Mas un empestat”

Francesc-Marc Álvaro (Vilanova i la Geltrú, 1967) reedita el seu retrat sobre Jordi Pujol, ‘Ara sí que toca’, amb nous capítols sobre el cas obert amb la confessió de l'ex-president i l'evolució política del seu hereu, Artur Mas.

del Pujol. En Pujol és el polític que es dedica al país i qui porta la família és la mare. Això genera una relació

complicada amb la mare i els fills que hem etiquetat com la “mala consciència del patriarca”, mala consciència

de no ser un pare que hi és quan toca i que es preocupa. Això no significaria res si no fos perquè determinats fills busquen una compensació a l'absència del pare. Com el pare s'ha ocupat del país i el pare no hi és, alguns elements d'aquesta família s'han sentit legitimats, s'han creat una legitimació tramposa, per moure's en un terreny, com a mínim, alegal per fer coses que la resta de ciutadans no faríem —o si féssim, tindriem la consciència clara que són infraccions o delictes. Això sí que ha passat, especialment amb la figura del primogènit, en Jordi Pujol Ferrusola. De vegades sembla que, quan parlem de mala consciència, li vulguem traure responsabilitat. Jo, no. Penso que el fet que Pujol tingui mala consciència no li lleva ni un grau de responsabilitat sobre el paper dels fills. Simplement explica unes dinàmiques molt viciades de tipus privat que han permès que hi hagi continuïtat en una sèrie d'actituds objectivament reprovables.

—Però aquesta mala consciència del pare li fa negar, obviar o ignorar aquestes actituds dels fills?

—Posa el dit a la nafra. Quina relació té Pujol amb determinades actituds incorrectes o delictives d'alguns membres de la seva família? No ho sabem. Perquè, quan ell parla de l'herència del pare, no parla dels fills. Molta gent creu que, en realitat, Pujol parla del pare per no parlar dels fills. Això és una hipòtesi. Però és la pregunta del milió: Pujol, davant l'actitud de la seva esposa i dels seus fills, que ara veiem que no són correctes, quin paper ha tingut? N'ha pogut tenir molts: no saber-ho, no voler-ho saber, saber-ho i mirar cap a una altra banda; tolerar-ho... No ho sabem. D'una manera provisional sí que podem dir que tota aquesta dimensió familiar, Pujol la va deixar en mans de la seva esposa i ell es va dedicar a la part pública. Però és clar que de vegades veiem connexions entre la part pública i la privada: per exemple quan es parla del paper que ha pogut tenir el seu fill gran com a comissionista en determinades situacions o com a persona encarregada del finançament —presumptament irregular— del seu partit. Aquí hi ha un nexa entre món privat i públic. Una cosa que era certa fa deu anys i és certa ara és que tenim una gran densitat de situacions anòmales i pocs fets provatoris. Ara veurem què passa en els jutjats.

—Però la confessió es produeix per aquesta “mala consciència” i per deslliurar els fills d'algunes culpes?

—Pujol no ha dit mai per què fa la confessió. Hi ha una qüestió mecànica, segons la qual ell s'avança a les acusacions contra ell que ha de publicar algun mitjà de comunicació. Què pretén Pujol confessant? Si pretén salvar alguns fills i l'esposa, no ho aconsegueix. Les imputacions s'han presentat igualment. Vol actuar com un parallamps i es posa davant de tot per assumir responsabilitats? Podria ser... Pujol no és clar en aquest punt. També sembla que tota l'estratègia de defensa en aquest cas de l'herència, no l'acaba de fer ell. És una estratègia que no parteix purament d'ell sinó del seu primogènit, de la seva esposa i dels seus advocats. Ho podríem plantejar amb una pregunta: Pujol fa tot el que voldria fer o li fan fer?

—Deia abans que allò que quedarà és l'autogovern català que ha edificat

durant vint anys del seu Govern. Ell n'és el principal arquitecte?

—Pujol té molt clar que l'autonomia catalana ha de ser el que, en paraules d'ara, anomenariem “estructura d'Estat”. No perquè Pujol sigui independentista en aquell moment, que no ho era, sinó perquè ha llegit bé Prat de la Riba i entén que l'autogovern només és efectiu quan, d'alguna manera, reproduceix en petit una certa estatalitat. Això té concrecions. Per exemple, voler tenir la policia. Voler tenir les presons. Voler tenir un control absolut dels serveis bàsics: la sanitat i tot allò que està a prop de la gent. Per tant, gestionar el que és més problemàtic. És allò que Pujol va resumir amb una frase molt bona: “Quan es vinguin a queixar, que vinguin a la plaça de Sant Jaume. Voldrà dir que tenim un cert poder”. També l'educació —que, per a un catalanista com ell, va lligada a l'escola catalana i la llengua— i la cultura en un sentit ampli, i això vol dir també TV3.

—L'aposta per TV3 va ser ferma.

—Quan TV3 es posa en marxa, s'han de forçar els límits de l'Estat i la legalitat. Hi ha un dia, fins i tot, que Pujol diu: “Si volen tancar els repetidors, que els tanquin”. S'enfronta a l'Estat per crear una televisió. Tot això són estructures d'Estat que Pujol no volia com a embrió d'un Estat independentista sinó com la continuació i culminació del que havia fet en el seu moment Prat de la Riba amb la Mancomunitat. És a dir, el màxim de poder i el màxim de competències en l'administració de les coses que preocupen la gent. Vol dir l'escola, la sanitat i la televisió. És el gran capital de Pujol: que fa tot això. Després podem analitzar si ho va fer millor o pitjor. Per exemple, una crítica pertinent que se li ha fet: que quant a administració copia massa les inèrcies de l'administració espanyola.

—Deia vostè que allò que ha fet més mal és la sensació d'engany, que il·lustreu amb la trobada amb la mare del diputat de CiU Carles Campuzano, que li diu: “Com ha pogut fer-nos això?”.

—Sí, això li ha passat a molta gent. Se senten personalment decebuts i enganyats per Pujol. Pujol havia aconseguit un vincle molt fort, sobretot amb les generacions més grans del país —la gent de més de seixanta anys. Els va in-

terpretar molt bé i era un tipus de públic que considerava que en Pujol havia donat nova dignitat a la catalanitat. Parlem de gent que havia patit la postguerra, la gana, etc. Quan se sap que l'home que t'ha restituit aquest orgull de ser català t'ha enganyat, aquest mateix orgull està ferit i se t'enfonsa una mica el món. Aquesta reacció de la mare d'en Carles ha estat molt general.

—**L'altra part nova del seu llibre és sobre aquests últims deu anys i l'evolució de Convergència i d'Artur Mas, "La dècada de la desconexió". S'ha produït en deu anys?**

—Són deu anys de desconexió que es van accelerant molt cap al final, a partir de 2010. En la primera part hi ha el procés per fer un nou Estatut, l'intent per apujar l'autogovern que finalment acaba xocant amb el TC i això, a partir del 2010, obre una via alternativa, que és la independència. Tot això en una dècada.

—**Zapatero aixeca més que mai l'esperança d'un nou Estatut, amb promesa de "respectar-lo" inclosa, i després la decepció és més forta?**

—Sí, entre Zapatero i Rajoy, passem d'intentar l'últim cop de cap reformista catalanista dins d'Espanya a madurar un independentisme de nou encuny. El que sorprèn a l'observador exterior, sorprèn a Madrid i ens sorprèn als mateixos catalans és que tot això passa en molt poc temps. Els historiadors hauran d'estudiar com, un cop l'Estatut de 2006 és liquidat pel TC, una part molt important de la ciutadania s'adona que l'única solució és aconseguir un Estat propi independent. Des d'un punt de vista europeu és un fenomen històric: que una comunitat canviï de mentalitat en tan poc temps. El gruix central de la societat catalana es fa independentista en molt poc temps: en tres anys o en dos anys. Crec que això no s'explica sense una història de decepcions i un canvi generacional, amb una pèrdua de por que fa que imaginar la separació d'Espanya deixi de ser una cosa dramàtica i impossible.

—**En aquest canvi hi ha un protagonista, l'hereu de Pujol, Artur Mas, que també fa aquest canvi. Es va produint gradualment?**

—Mas és un home que comença com un autonomista típic i acaba com un sobiranista enfrontat a les elits i als poders espanyols. També li passa en menys de

JORDI PUJOL

“Mas mereix el carnet d'honor de la CUP”

deu anys. El 2012 encara demanava el pacte fiscal. Però també ve de decepcions. Per què esdevé sobiranista? Perquè es decep de la política autonomista, de la qual ell és un artífex.

—**Ell havia anat a pactar l'Estatut amb en Rodríguez Zapatero.**

—És clar. És l'home que pacta amb Zapatero l'Estatut, però també és l'home que acaba veient que tot això no serveix per a res perquè el TC ho escapça; ell és l'home que busca la sortida del pacte fiscal però veu com li tanquen la porta... Per tant, Mas és un convers a l'independentisme, no tant per èpica sinó perquè comprova des del Govern que no hi ha cap més sortida. Aquesta és la gran autoritat de Mas: el fet que s'assembla a la majoria de gent que s'ha sobiranitzat en els últims quatre anys. L'independentisme de soca-rel, de pota negra, és molt important, però ja hi era. El sobiranisme necessitava que molta gent que era autonomista, provinent del PSC, d'Iniciativa o de Convergència, s'hi sumés. Mas és exactament el mateix que la gent que s'ha sumat a l'independentisme en els últims quatre anys. Per als independentistes de pota negra, Mas no és un referent, però sí que ho és per als nous sobiranistes, que hi han

arribat per conclusions similars —perquè l'economia no va, perquè l'Estat abandona en els temes socials, perquè l'obliga a fer retallades, perquè impedeix l'expressió de la cultura, perquè imposa lleis imperials a l'escola. Per què Mas és diferent de Pujol? Perquè Pujol feia el peix al cove però Mas ja no pot fer-lo. Quan Mas ho intenta, es troba l'engany i el cop de porta. O plega o es fa sobiranista. I es fa sobiranista. El que a mi em planteja un dubte és per què, malgrat que en Mas s'hagi sobranitzat, hi ha una part de la societat catalana que encara dubta de les seves intencions.

—**No s'ha respost vostè mateix amb la definició que ha fet dels “independentistes de pota negra”?**

—No tots els independentistes de pota negra dubten de Mas, però és veritat que hi ha independentistes més o menys històrics que no es creuen que s'hagi sobranitzat. Malgrat que ha desafiat les elits i els poders de l'Estat com ningú a la història.

—**Al llibre diu que també ha desafiat les elits catalanes. Això sí que és nou.**

—Mas fa una cosa absolutament rupturista, per la qual cosa li haurien de donar el carnet honorífic de la CUP: Mas esdevé un enemic de la classe de la qual surt, si s'entén la seva classe com la mitjana alta que defensa els interessos de les elits catalanes. Doncs el defensor dels interessos de les elits catalanes acaba enfrontat a aquestes elits. De tal manera que no és cap secret que aquestes elits el consideren un traïdor i un empestat. Que les elits el considerin un empestat i alhora hi hagi sectors puristes de l'independentisme que no es refiïn d'ell és un absurd. Si ell ha aguantat la mirada de gent del món financer i industrial d'aquest país que l'han atacat per fer el que està fent! El torcebraç de Mas amb les elits catalanes és molt bèstia i algun dia hauré d'explicar què ha passat en els despatxos i reunions privades en les quals li han dit el nom del porc i l'han amenaçat. En Mas s'ha negat a fer el que el capital vol. El capital espanyol i el capital català no volen aquest procés i en Mas ha donat la preeminència a la política per damunt dels diners. La gent volia un canvi i ell ha assumit el canvi. És revolucionari.

Àlex Milian